

Boekbespreking

Veldgids korstmossen door André Aptroot en Kok van Herk
KNNV Uitgeverij, Utrecht, 1994, 144 pp, ISBN 90-5011-071-1,
Prijs f 34,50.

P.P.G. van den Boom

Algemeen

Het is voor het eerst dat in Nederland een boek op de markt komt met kleurenfoto's van korstmossen die alle in ons land voorkomen. Bovendien zijn alle opnamen gemaakt van Nederlands materiaal. Eerder verschenen in Nederland wel boeken over korstmossen met vele kleurenafbeeldingen zoals 'Elseviërs gids van varens, mossen en korstmossen' (1981) en 'Grassen, varens, mossen en korstmossen' Spectrum Natuurgids (1980) maar deze bevatten veel niet-Nederlandse soorten. Het eerstgenoemde boek behandelt circa 300 korstmossen van vooral Midden-, West- en Noord-Europa, maar een groot deel daarvan komt niet in Nederland voor. Dit geldt ook -zij het in mindere mate- voor de Spectrum Natuurgids waarvan de ca. 100 soorten die worden beschreven en afgebeeld, voorkomen in Groot-Britannië.

De nieuwe veldgids geeft beschrijvingen en afbeeldingen van uitsluitend algemene inheemse soorten. Het gaat om circa 120 soorten welke zowel de epifytische, saxicole als de terrestrische flora vertegenwoordigen. Enkele van de 120 soorten zijn niet gelicheniseerde schimmels die genoemd worden om mogelijke verwarring te voorkomen.

Dat het boek geschreven is met als doel de studie van korstmossen voor een groter publiek toegankelijk te maken, wordt al direct bij de inleidende tekst duidelijk. Er wordt eerst helder uitgelegd waar korstmossen zijn te vinden. Vervolgens wordt ingegaan op de milieu-problematiek en met name de luchtvervuiling. Het verzamelen van materiaal en het aanleggen van een herbarium wordt besproken. Er worden suggesties gedaan met betrekking tot het beschermen van korstmossen en er wordt gewezen op de Rode Lijst.

Tabellen en beschrijving

Er zijn drie tabellen opgenomen, voor schorsbewonende, grondbewonende en steenbewonende korstmossen. Daaraan voorafgaand is er een lijst met gebruikte termen en een zeer duidelijke tekening van een doorsnede van thallus met een apothecium. Mijs inziens had bij nummer 13 vermeld kunnen worden dat het merg ook algen bevat. Bij het verklaren van de begrippen zou een iets uitgebreidere uitleg van een perithecium op zijn plaats zijn, er komen tenslotte ook pyrenocarpes voor in de tabel.

Ofschoon de tabellen niet uitgaan van chemische kleurreacties (slechts zelden wordt met kleurreactie gewerkt) wordt er wel uiteengezet hoe de drie voornaamste stoffen (K, C en P) kunnen worden gebruikt. De tabel heb ik steekproefsgewijs getest en ben daarbij steeds goed uitgekomen. *Diploicia canescens* dacht ik met de tabel voor steenbewoners te determineren maar kwam daar niet uit omdat deze hier niet was opgenomen. Deze algemene soort is in Noord-Brabant door mij vaker op steen gevonden dan op schors. Bij de grondbewoners worden van het geslacht *Peltigera* drie van de vier meest algemene soorten genoemd en is de vermoedelijk meest algemene *P. didactyla* niet opgenomen.

De soorten worden kort beschreven, verwante soorten worden genoemd en daarmee de mogelijkheid tot verwarring. Als laatste wordt iets over de ecologie vermeld. In bijna alle gevallen is er een Nederlandse naam vermeld.

Afbeeldingen

De afbeeldingen vormen het belangrijkste aspect van het boek. Ter inleiding zijn enkele fraaie foto's van diverse standplaatsen met een toelichting opgenomen. Dan volgen 126 afbeeldingen met naam en vergrotingsfactor van alle gesleutelde en beschreven soorten. Het eerste wat opvalt bij het doorbladeren van de opnamen zijn de soms zeer fraaie en natuurgetrouwe afbeeldingen. Helaas hebben zo'n 25 foto's niet de juiste kleur. Er is hierbij door een technische fout een te blauw-violette kleur ontstaan.

Om micro-lichenen zoals *Aspicilia calcarea*, *A. contorta*, *Trapelia coarctata* en *Schismatomma decolorans* te herkennen, is meestal minimaal een loupe nodig. Belangrijke kenmerken van deze soorten zijn

op de foto's niet goed te zien en zouden sterker vergroot moeten zijn. De vergroting van nummer 10 en 11, *Caloplaca citrina*, is volgens het bijschrift in beide gevallen 3x, maar het verschil is zeker een factor twee. Deze fout komt ook bij enkele andere soorten voor.

Het is niet altijd even duidelijk welk deel van de foto de bedoelde plant is. Zo is nummer 104 een afbeelding met diverse donkere en lichte vlekken en ik kan me voorstellen dat iemand met weinig of geen ervaring niet weet welke vlekken er bedoeld zijn.

Dat de fotografie van macro-lichenen tot fraaie resultaten kan leiden, zien we bij afbeeldingen van de geslachten *Cladonia*, *Parmelia*, *Ramalina* en *Xanthoria*. Bij dit laatste geslacht is duidelijk te zien dat het thallus van *Xanthoria calcicola* een knobbelig oppervlak heeft, in tegenstelling tot *X. parietina*, waar de apotheciën vaak talrijk zijn.

Tenslotte

Uit het bovenstaande blijkt dat het boek veel goede kanten heeft. Mijn kritische opmerkingen zijn doorgaans niet van wezenlijk belang en betreffen meestal de technische kant. Het boek kan als geen ander de helpende hand bieden voor de beginnende lichenoloog en is in dit opzicht een nuttige aanwinst voor ons land, waar tot nu toe maar zo weinig belangstelling is voor de lichenologie. De huidige lichenologische werkgroep is weliswaar een enthousiaste groep, maar heeft een zeer gering aantal actieve leden. Het onderwijs in lichenologie aan de universiteiten is nihil zodat van de bovenlaag in de nabije toekomst niets te verwachten is. Dit boek kan beginnende amateurs op weg helpen en daardoor in een behoefte aan toekomstige lichenologen voorzien.